

ارزیابی عملکرد مدیریت ناحیه محوری بر کارآمدی حکمروایی مطلوب شهری مطالعه موردی منطقه ۴ شهر تهران

اسماعیل نصیری: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران*

چکیده

مدیریت شهری تهران با آگاهی از نقش موثر برنامه‌ریزی‌های محلی در توسعه حکمروایی شهری و استفاده از ظرفیت مشارکت و همکاری شهروندان و توجه به الویت‌ها و نیازهای محلی رابا توجه به جایگاه ویژه محلات در سازماندهی و شکل دهی امور شهری در قالب اجرای طرح مدیریت محله از جمله اهداف طرح ناحیه محوری عملیاتی کرده است. بنایب به اهمیت این موضوع، مقاله حاضر به بررسی وضعیت مدیریت ناحیه محوری منطقه ۴ شهرداری تهران از لحاظ شاخص‌های پنج‌گانه حکمروایی مطلوب شهری می‌پردازد و در پی پاسخگویی به این سوالات است که کدام یک از شاخص‌های مورد مطالعه بر کارآمدی حکمروایی مطلوب شهری در محدوده مورد مطالعه بیشترین تاثیر را دارد. روش پژوهش از نوع پیمایشی بوده که اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه مبتنی بر مصاحبه گردآوری شده و با استفاده از فرمول کوکران در کل ۳۵۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند و در نهایت اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS در سطح فرمولهای آمار توصیفی استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان داد که طرح ناحیه محوری نقش بسزایی در حکمروایی شهری دارد. بدین ترتیب توجه به مدیریت ناحیه محوری موجود در محلات موجب افزایش میزان مشارکت شهروندان در برنامه‌های شهری خواهد شد. نتایج حاصل از آزمون آماری نشان می‌دهد که شاخص‌های اثر بخشی و پاسخگویی از کارکرد بیشتری در شکل‌گیری الگوی مطلوب مدیریت محلات نقش داشته‌اند. آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد که رابطه معنا داری میان مشارکت شورایی و ابعاد مشارکت شهروندان در اداره شهری و حل مشکلات شهری وجود دارد. در تحلیل مدل رگرسیونی چند متغیره نیز مشخص شد که متغیرهای وارده بر مدل، ۵۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین متغیر مدیریت محله محوری و بعد مشارکت شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون نشان دهنده رابطه دو متغیر و تاثیر مدیریت محله محوری در مشارکت شهروندان رابطه معناداری وجود داشته و این رابطه در سطح آلفای کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است. بنابرین ضرورت دارد که این نهاد در راستای تقویت رویکرد اجتماعی خود، با انجام اقدامات گوناگون با تکیه بر نتایج این مطالعه در جلب و ارتقای مشارکت شهروندان تلاش نماید.

کلید واژه‌ها: ناحیه محوری، حکمروایی شهری، اداره امور شهری، مدیریت محله، منطقه ۴ شهرداری تهران، مشارکت شهروندان

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسأله

از نیمه دوم قرن بیستم و پس از جنگ جهانی دوم به دنبال تغییرات ساختاری و بنیادی در اوضاع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهان، مطالعات نظری و تحقیقات کاربردی در حیطه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری به طور جدی صاحب نظران و متخصصین امور شهری را وادار به چرخش محسوسی به سوی نظام‌های دموکراتیک شهری و رویکرد اداره شهرها از سطوح خرد به کلان نمود. (Lerner:2008:20-23)

تجربیات کشورهای جهان و البته بسیاری از تجربیات شهرداری در کشور ما نشان داده است که نمی‌توان از نگاه بالا و در قالب نقشه‌های مختلف در حل این معضلات شهری موفق شد. بر همین اساس بار دیگر توجه به محلات در دستور برنامه ریزان شهری قرار گرفت. بنابراین، در دهه‌های اخیر، بسیاری از سازمان‌ها و نهادهای مدیریت و برنامه‌ریزی بر ترویج نوعی نگرش مشارکتی برای تشویق مدیریت و برنامه‌ریزی از «پایین به بالا» و تأکید بر اجتماعات محله‌ای به منظور توانمندسازی آنها و نظارت بر اقدامات توسعه‌ای تأکید داشته‌اند. (اوکلی:۱۲-۱۳۹۲:۱۱)

علیرغم پیشینه طولانی شهرنشینی و وجود الگوهای سنتی اداره مشارکتی محله‌های شهری در ایران، پیروی از الگوهای متمرکز برنامه‌ریزی و مدیریت شهری در دوره معاصر، امکان دخالت و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر را به آنها نداده است. در چنین شرایطی نظام مدیریت شهری به منظور کاستن از آثار زیانبار گسترش شهرنشینی و همچنین برای مقابله با

دشواری‌های اداره شهرها در جستجوی راه‌ها، استفاده از مشارکت‌های مردمی و بهره‌گیری از مدیریت محله است. (کاظمیان:۱۴-۱۱:۱۳۹۰)

کلانشهر تهران به عنوان پایتخت و بزرگترین مادر شهر ایران، با داشتن جمعیتی بالغ بر هشت میلیون و ۲۴۴ هزار و ۷۵۹ نفر (مرکز آمار ایران: سالنامه آمار ۱۳۹۰)، به دلیل افزایش زیاد جمعیت و رشد و گسترش نامتوازن، دارای مسائل و مشکلات متعددی در ارتباط با مدیریت و خدمات شهری است. در سالهای اخیر مدیریت شهری تهران، برای مدیریت هر چه بهتر این شهر و کاستن مشکلات و نارساییهای شهروندان تهرانی اقدام به پیاده‌سازی طرح مدیریت محله در سطح محلات شهری تهران کرده است. مدیریت محلات به عنوان مهمترین عرصه مدیریت و برنامه‌ریزی مشارکتی، دارای مدیریت غیر متمرکز، مشارکتی یا تعاملی است. بنابراین در راستای رفع نارسایی‌های موجود توسعه اجتماعی و فضایی شهر تهران، تمرکز بر مدیریت و توسعه محلات به عنوان مبنا و ضرورت توسعه نواحی، مناطق و کلانشهر تهران باشد. (شاعلی:۱۸-۱۷:۱۳۹۲)

در این راستا، مهمترین مسئله این پژوهش بررسی و ارزیابی عملکرد مدیریت محلات در منطقه ۴ شهر تهران بر مبنای شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری است. تا نقش عملکرد مدیریت ناحیه محوری در حکمروایی مطلوب شهری و ارتباط بین الگوی رایج در مباحث ناحیه محوری و شاخص‌های الگوی حکمروایی مطلوب در محلات شهری مورد مطالعه، مورد ارزیابی و مذاقه نظر قرار گیرد. و با بررسی موانع و مشکلات پیشروی به ارائه راهکار

مناسب و بهره‌گیری از تصمیمات مدیریتی کارا نایل شود.

مبانی نظری

از اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی، به کارگیری شاخص‌های مربوط به اندازه‌گیری و ارزیابی عملکرد در برنامه‌ها و پروژه‌های موسسات دولتی رونق یافت (Colin:2011:66)

از محرک‌های کلیدی این موضوع میتوان به کتاب «نوسازی دولت» اسپون و کبلر اشاره کرد که به ایجاد سیستم شاخص‌های مبتنی بر نتایج و پیامدها منتهی شدند (برک پور و همکاران: ۱۳۸۹: ۲۰۵)

بنابراین دو رهیافت علاقمند به موضوع سنجش عملکرد مدیریت در سطح محلی قابل طرح است. رهیافت اول در حوزه «مطالعات سازمان‌ها» که مفاهیم «کارایی» و «اثربخشی» و شاخص‌های مرتبط با آن را مورد توجه قرار می‌دهد، رهیافت دوم در حوزه «حکمروایی مطلوب شهری» در چارچوب نظریه‌های اجتماعی و تاثیر آن بر عملکرد سازمان‌های مدیریت در سطح محلی است (جارجمی و فیروز آبادی: ۱۳۸۶: ۹۴). (Axelyod:2013:61)

به عبارتی حکومت برای دستیابی به اهداف مورد نظر و اداره امور جامعه نیازمند ایجاد سطوح مدیریتی در سطح دولت است. (un.Habitat:2012:33) بنابراین مدیریت عمومی در سطح محلی، در واقع به معنی اداره امور توسط حکومت محلی (مقیم: ۱۳۹۰: ۵۹) است که میتوان آن را مدیریت محله محور به عنوان پل اتصال بین اجتماع منسجم محلی و حکومت مرکزی دانست؛ بنابراین، رویکرد استفاده و کاربرد کلمه «مدیریت محله محور» به جای «حکومت محلی»

تلاش برای سیاست‌زدایی از حکومت محلی و تداوم فن‌سالاری است. (yap Kio Sheng:2014:10-12)

طرح ناحیه محوری در قالب برنامه ریزی ساختاری-راهبردی جدید شهری به ویژه کلان‌شهرها نفی برنامه ریزی متمرکز و تقسیم وظایف برنامه ریزی میان سطوح مختلف تصمیم‌گیری و مدیریت و تاکید بر تقویت نهادهای برنامه ریزی و مدیریت محلی شکل گرفته است که این امر اساساً لازمه تحقق توسعه پایدار شهری، تامین نیازها و ارزش‌های بومی محسوب می‌گردد. (معاونت تحقیقات و برنامه ریزی توسعه شهری: ۲۰-۲۱: ۱۳۸۹) (عبدالهی: ۱۳۹۰: ۵۶)

بنابراین یکی از ابزارهای و خط‌مشی‌هایی که برای رسیدن به این هدف و دخالت دادن مردم محله در طراحی و برنامه ریزی به کارگیری شده است مبحث ناحیه محوری و استراتژی توسعه از پایین به بالا در مدیریت شهری جدید بوده است. (رجب: ۱۳۹۲: ۷۲)

طرح ناحیه محوری به منظور غلبه بر مشکلات و نارسایی‌های شهری و تسریع و تسهیل و افزایش کیفیت خدمات به شهروندان و توسعه مشارکت مردم در اداره امور شهر در حال اجرا است. برنامه ریزان و مدیران شهری امروزه بر این اصل باور دارند که تمرکزگرایی و حجیم بودن ساختار شهرداری به موازات افزایش شهرنشینی به ویژه در کلان‌شهرها نسخه باطل شده‌ای است که حتی در شهرهای متوسط نیز فاقد کمترین کارایی است. (ذاکری: ۱۵-۱۲: ۱۳۹۱)

از سویی در کشور ما ایران زمینه مناسبی برای مشارکت وجود دارد. روحیه خمکاری و تعاون سنتی و تاریخی ما امکان مناسبی برای بهره‌گیری از نیروهای مردمی به وجود آورده است و اصولاً نهادهای خودجوش مردمی همیشه از موثرترین

کنار مشارکت (به عنوان مهمترین هدف اجرای طرح مدیریت محلات)، توجه به دقت، سرعت، صحت، کیفیت ارائه خدمات، افزایش پاسخگویی مدیران شهری، کارآمد شدن روند مدیریت و خدمات ارائه شده و ... مهم اجرای طرح مدیریت محلات است (Coleman:2009:118)

مفهوم حکمروایی مطلوب شهری جزو مفاهیم هنجاری بوده و میتواند به عنوان الگوی عملکردی استفاده شود. این حکمروایی میتواند به عنوان جستجوی راه‌حلی باشد که از طریق مذاکراتی که با استفاده از روش‌های متعدد و نیز درگیری بازیگران بخش رسمی (دولتی) و غیر رسمی (غیر دولتی)، به دست آید. حکمروایی مطلوب شهری همچنین به عنوان یک مفهوم بنیادی با هدف بهبود مهارت‌های اداری و بهره‌وری، شفافیت، مبارزه با فساد و افزایش پاسخگویی مقامات شهری برداشت شده است. (Kadago et al:2010:1) برنامه توسعه سازمان ملل متحد، حکمروایی مطلوب شهری را مشارکت برابر همه شهروندان در تصمیم‌گیری می‌داند که نه تنها شامل دولت بلکه شامل جامعه مدنی و بازار است که در نهایت به ایجاد شرایط قانونمندی و کنش جمعی کمک می‌کند. حکمروایی مطلوب شهری در این معنی حاوی معنایی دوگانه است: ب (پورمحمدی و دیگران: ۴۲-۴۱: ۱۳۹۰) این ترتیب که در یک سمت این مفهوم به تجلیات تجربی انطباق دولت با محیط بیرونی و از طرف دیگر با الگوی مفهومی یا نظری همیاری نظامات اجتماعی و نقش دولت در این فرایند مربوط است. (Hannes:2014:18) بنابراین باید افزود که مدل اداره شهر به صورت دولت محلی و با نگرش حکمروایی مطلوب شهری مقوله مهمی است

عوامل اداره محیط‌های اجتماعی به شمار می‌آیند. بدین ترتیب با اجرای طرح ناحیه محوری تلاش گردید تا شهروندان در مدیریت امور و تصمیماتی که به طور مستقیم با سرنوشت آنها مرتبط است مشارکت کنند و بستری ایجاد شود تا آنان چشمان خود را بر روی حقایق محیط اجتماعی خود باز نگه دارند و در جهت رفع نیازهای محیط زیست خود اقدام نمایند. (پورعاشوری: ۵۲: ۱۳۹۲)

مدیریت محلی بر اساس مسئولیت شهروندی، عدم تمرکز و احساس تعلق شکل می‌گیرد. به طور کلی پیش شرط‌های اصلی تحقق عملی مدیریت محلی عبارتند از:

۱) توانایی فنی و مدیریت حکومت محلی

۲) مشروعیت سیاسی در تصمیم‌گیری

۳) دسترسی به منابع

۴) دارا بودن چارچوب حقوقی (محقق، شفیعی، ۱۳۸۷: ۱۲)

مدیریت محله رویکردی نوین در مدیریت شهری است که در آن شهر به چند محله تقسیم و در مدیریت آن بر استفاده از نیروها و منابع انسانی و فرصت‌های محلی تاکید شده و نیاز سنجی‌ها نیز بر اساس اظهارات ساکنین محله انجام می‌گیرد. (Community Safety:2011:7) در این رویکرد، بهترین کسانی تلقی میشوند که میتوانند مدیریت شهری را به منظور شناخت هر چه بیشتر مسائل و مشکلات محله و همچنین ارائه راه حل یاری نمایند. (Neighborhood Renewal Unit:2006:7).

(Shepherd:2013:33)

ارزیابی مدیریت محله ای در چارچوب حکمروایی مطلوب شهری امری اجتناب پذیر است؛ چرا که در

که در کشورهای پیشرو در برنامه ریزی شهری تقریباً عملیاتی شده است که در جدول زیر به تجارب این کشورها اشاره شده و وضعیت ایران نیز مورد مقایسه قرار گرفته است.

جدول ۱: تجارب مدل اداره شهر به صورت دولت محلی در جهان توسعه یافته و مقایسه با وضعیت ایران

اصول پذیرفته شده و عملیاتی شده در کشورهای توسعه یافته	وضعیت ایران
وحدت مدیریت و مرکزیت شهرداری در سیستم مدیریت شهری به عنوان نهادی مدنی	شهرداری فقط یکی از ۲۶ سازمان اداره کننده شهر است
جامعیت فضایی و عملکردی شهرداری و مدیریت شهری در هدایت و کنترل تمام شهر و ابعاد مختلف حیات شهری	شهرداری در محدوده قانونی، بخشی از اختیارات لازم را دارد، در محدوده استحفاظی وظایف محدودتری بر عهده دارد و در خارج از آن حتی اگر حوزه نفوذ شهر باشد، فاقد اختیار است.
تناسب وظایف با امکانات و تواناییها	ضعف مزمن منابع مالی، انسانی و لجستیکی در قیاس با حجم وظایف
واگذاری وظایف هم پیوند و مرتبط	بسیاری از وظایف مرتبط با مدیریت شهری از جمله اداره راهنمایی و رانندگی یا تامین زیر ساختها بر عهده شهرداری نیست
هماهنگی بین سازمانی به ویژه در سطوح بالاتر حکومتی	ناهماهنگی بین شهرداری و سازمانهای دیگر مسئول ارائه خدمات یا تامین زیر ساختهای شهری زبانه زد عام و خاص است
مشارکت و جلب همکاری موثر تمام عناصر ذی ربط اعم از شهروندان، بخش خصوصی، نهادهای غیر دولتی و نهادهای دولتی	با تشکیل شوراهای مشارکت شهروندان بیشتر شده است اما هنوز رضایت بخش نیست
خود اتکایی اقتصادی شهرداری و سهم شدن آن در ثروت های تولید شده ناشی از فرایند توسعه شهری	اگر چه شهرداری از طریق دریافت عوارض تولید و تدابیری نظیر تراکم فروش در ثروت های تولیدی شهر سهم است
انعطاف و مدیریت اقتضایی در تدوین و اولویت بندی وظایف بر حسب شرایط خاص هر شهر و مکانیسم های اجرایی انجام وظایف	یکسان بودن وظایف برای شهرداریها در تمام سطوح از جمله موانع تحقق این اصل به شمار می رود

منبع: (کاظمیان: ۱۳۸۳، ۹۹)

پیشینه تحقیق

رشد فزاینده ابعاد شهرنشینی و شکل گیری مقیاس های جدیدی از رشد شهری در طی چند دهه اخیر موجب شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالشهای نوینی مواجه گردد. در این میان توجه و تاکید مدیران شهری بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین تر و ابعاد ملموس زندگی شهری متوجه شده است. (Jwreswell:2009:23)

چنان که پژوهش ها و مطالعات زیادی در یکی از دو دهه اخیر صورت گرفته است که به نوعی سیاست گذاری برنامه ریزی و مدیریت شهری را از خردترین واحد یعنی محله در شهر هدف قرار داده است. بر این اساس مفهوم برنامه ریزی (محله-مبنا) مطرح شده

است این برنامه ریزی مبتنی بر مهندسی اجتماعی بوده است و به جای نگران کلان و مقیاس های ذهنی به مقیاس محلی و خرد می پردازد در واقع این الگو در پی شناخت ویژگی ها و توانایی محله ها و ناحیه های شهری است. (سرور: ۱۵: ۱۳۹۱)

مفاهیمی چون برنامه ریزی از پایین، مشارکت جمعی و فراگیر حق انتخاب فزون تر برای ساکنین محلی، عدالت اجتماعی، ایجاد فرصت های برابر همراه با کارایی بیشتر، توزیع عادلانه امکانات و مواهب توسعه و نیز رفاه مردم تنها در سایه مفهوم توسعه محله ای و برنامه ریزی محلات شهری عینیت پیدا می کند. (نوریان: ۶: ۱۳۹۲)

پیچیدگی مسائل و اهمیت آن نه تنها برنامه ریزان را با واقعیت وجودی این پدیده روبرو می‌سازد بلکه آنها را وامی‌دارد روشهای پیشین مدیریت شهری را رها کنند و با افکار نو و روشهای نوین به مقابله با این مسئله بپردازند. امروزه تحول در مدیریت شهری و اتخاذ مدیریت نوین عبارت است از اداره امور شهری به منظور رشد شهری پایدار مناطق شهری در سطح محلی مدیریت شهری به ساختار سیال تر و قابل انعطاف تر نیاز دارد که قابلیت سرعت در عملیات برای کسب نتایج بیشتر و بهتر را داشته باشد.

مدیریت شهری با شالوده بروکراتیک، سلسله مراتبی، دیوان سالاری و غیر مشارکتی جوی قرن بیستمی باید به مدیریتی نوین، مبتنی بر مشارکت، شش‌هروندمداری و انعطاف پذیر تبدیل شود. برای گریز از این خطر و تبدیل سیستم سنتی و غیر کارآمد فعلی به سیستمی سریع، خطرپذیر، نوآور، کارآفرین و خلاق ایجاد تغییر و ضرورت مهندسی مجدد در فرهنگ مبتنی بر بروکراسی دیوان سالاری سازمان شهرداری ضروری است. مدیریت شهری تهران با همیاری شهروندان تهران با ایجاد شوراییاریها و جلب مشارکت شهروندان در اداره امور شهر، تعریف نوینی از مدیریت شهری در برنامه‌های توسعه شهر را مطرح ساخته است و در این خصوص طرح ناحیه محوری بر اساس اصل تمرکز زدایی بر مبنای مدیریت شهری به اجرا در آمده است. (مشکینی، ۲۵: ۱۳۹۲)

مدیریت محله میتواند با توجه به ساختارهای سیاسی و اقتصادی کشورهای مختلف به اشکال و فرمهای گوناگونی شکل گرفته و به اهداف و چشم اندازهای

مورد نظر نائل نشود. بنابراین با توجه به تجربه ایجاد مدیریت محله در کشورهای مختلف (از جمله طرح NBN در شهر روچستر در ایالت نیویورک، کشور آمریکا (UMIC.ir, 1385))، مدیریت محله در شهر برلین، آلمان (Senate Department for Urban Development and the Environment (Berlin, 2010-1-12)) میشود چنین اظهار نظر کرد که عناصر زیر میتوانند کلید موفقیت مدیریت محله باشند:

۱. محله با تعریفی واضح و روشن و مرزهای مشخص: اندازه محلات بستگی به شرایط محلی دارد. مدیریت محله جمعیتی بین ۵ تا ۱۵ هزار نفر را پوشش خواهد داد. سرانه هزینه‌های افراد در محلات زیر ۵ هزار نفر افزایش خواهد یافت و نواحی با جمعیت بالای ۱۵ هزار نفر غیر محتمل است که به عنوان محله شناخته شوند. (Malinas: 2010: 77)

۲. درگیری و به کارگیری ساکنین محله: منابع و امکانات مورد نیاز برای حمایت و حفظ مشارکت ساکنین محله:

حمایت از مشارکت مستقیم ساکنان محله در مدیریت مشارکت محلی و گروه‌های کاری،

حمایت از سازمان‌های محلی و

حذف موانع باز دارنده از مشارکت ساکنین در سازمانها و ارگانهای محلی و فرایند تصمیم‌گیری.

۳. مدیر محله که پویا، ذی نفوذ و دارای قدرت باشد: این امر حیاتی است که شخصی با صلاحیت و صاحب نفوذ به عنوان مدیر محله انتخاب شود تا دید وسیع به ارائه خدمات مورد نیاز، هماهنگی فعالیت‌های مختلف و توانایی گفتگو برای تغییر

Department for Communities and Local).

(Government, 2011: 2-3)

نوآوری این پژوهش نسبت به تحقیقات انجام گرفته در زمینه ی مباحث ناحیه محوری در آن است که:

از آنجایی که شهرداری تهران تصمیم خود را برای تبدیل شدن نهادی خدماتی به نهادی اجتماعی گرفته است، چگونه می تواند با تفویض اختیارات مناطق به نواحی و ادارات تابعه زمینه ای برای ایجاد اجتماعی بتواند فراهم کند و از تصدی گری امور کاسته و در نهایت به تکریم و جلب رضایت شهروندان و حکمروایی مطلوب شهری دست یابد.

بنابراین، پژوهش حاضر قصد دارد با توجه به اهداف تعیین شده در پژوهش عملکرد، نارسایی ها و ناکارآمدی های شهرداری به عنوان ارگان اصلی مدیریت شهری و تاثیرات آن در حکمروایی مطلوب شهری شناسایی و راهکارهای مناسبی جهت نیل به حکمروایی مطلوب شهری پایدار و کارآمد پیشنهاد کند

روش تحقیق

در مقاله حاضر با توجه به موضوع پژوهش، روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. روش جمع آوری داده ها و اطلاعات به صورت اسنادی و پیمایشی خواهد بود. بدین سان با مطالعه منابع داخلی و خارجی برای مبانی نظری تحقیق، بررسی پیشینه و نظریاتی که پیرامون موضوع تحقیق بیان شده است، روش اسنادی و کتابخانه ای لحاظ خواهد شد و در روش میدانی از طریق پرسشنامه و مشاهده و مصاحبه داده های مورد نیاز جمع آوری خواهد

مسائل جزئی و کلی را داشته باشد. مدیریت، نیازمند تیمی برای تشخیص نیازها و تعیین نیازها و اندازه محله (ترجیحا از ساکنین خود محله) می باشد. (معصومی، ۵۱-۴۸: ۱۳۹۰)

۴. مشارکت محلی برای ارائه مسیر راهبردی: برای ارائه مسیر راهبردی و همچنین رهبری و هدایت، مدیریت و محله نیازمند برخی از اشکال مشارکت ساختاری است. مشارکت به نحو مطلوبی ساکنین محله، شوراهای و ارائه دهنده خدمات کلیدی را گرد هم می آورد.

کسانی که در امر مشارکت خواهند بود بایستی توانایی فکر و عمل راهبردی، درک مفهوم مدیریت محله، تعهد به مدیریت محله و قدرت اتخاذ تصمیمات راهبردی، سیاست گذاری و تخصیص منابع را داشته باشند.

۵. حمایت و تعهد نسبت به مقامات محلی: مشارکت محلی نیازمند توسعه روابط مناسب با ساختارهای محلی قدرت، به ویژه با مقامات محلی و مشارکت راهبردی محلی دارد.

۶. کیفیت مربوط به اطلاعات مورد نیاز: اطلاعات به دلیل موارد زیر نیاز است. (نوبری، ۴۵: ۱۳۹۱)

به منظور ایجاد پایگاه داده مناسب و نظارت هدفمند نسبت به شرایط محله،

تعیین نیازها و الویت های ساکنین محله، داشتن مدارک و شواهدی برای تغییرات به وجود آمده و

تعیین تاثیر مداخلات یا انجام کارهای مختلف در محله.

۲. مدیریت محله اوین در ارتباط با شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در چه وضعیتی قرار دارد؟ فرضیات

برای پاسخگویی به سوالات تحقیق نیز دو فرضیه زیر مطرح شده است:

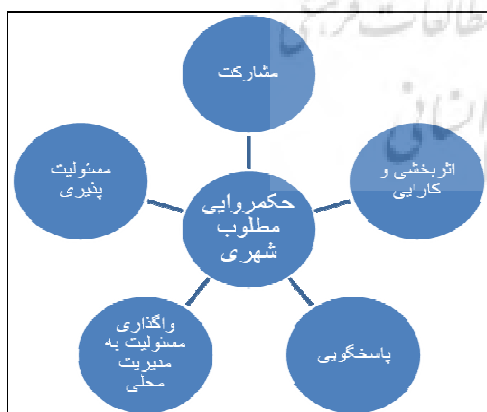
(۱) به نظر می‌رسد بین اثر بخشی مدیریت ناحیه محوری در سطح محلات مورد مطالعه با کارآمدی حکمروایی مطلوب شهری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

(۲) به نظر می‌رسد باید بین الگوی مشارکتی شورایی و ابعاد مشارکت شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

شاخص‌های مورد استفاده در این تحقیق

به منظور معرفی و عمومی سازی مفهوم حکمروایی مطلوب شهری، شاخص‌های زیر مورد استفاده قرار گرفته است:

مشارکت، پاسخگویی، اثربخشی و کارایی، مسئولیت پذیری، واگذاری مسئولیت به مدیریت محلی

منبع: نگارندگان ۱۳۹۲

شد. با توجه به فرضیات و اهداف، این تحقیق در پی ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در مدیریت منطقه ۴ تهران است. محدوده مکانی پژوهش، منطقه ۴ شهر تهران و محدوده زمانی جمع‌آوری اطلاعات، نیمه نخست سال ۱۳۹۲ است، جامعه آماری در این پژوهش اعضای شورایی محلات ساکن منطقه ۴ تهران دارای ۶ ناحیه است. که حجم نمونه ۳۵۰ نفر با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران از آن انتخاب شد. (حافظ نیا: ۱۳۸۴: ۱۸۳)

روایی و پایایی متغیرهای پژوهش

در راستای بررسی روایی، بعد از تهیه پرسشنامه اولیه، با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد پرسشنامه ارزیابی عملکرد مدیریت محله محور بر اساس شاخص‌های محله محوری تنظیم شد. برای ارزیابی اعتبار شاخص‌ها از روش اعتباریابی شاخص‌ها استفاده شد که در این پرسشنامه همه همبستگی‌ها مثبت و در سطح یک هزارم معنادار هستند.

اهداف پژوهش

هدف اصلی: بررسی تاثیر اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران بر کارآمدی حکمروایی شهری

سوالات

با توجه به عنوان تحقیق و مباحث یاد شده در بالا، هدف این تحقیق پاسخ دادن به سوالات زیر است:

۱. در شکل‌گیری الگوی مطلوب مدیریت محله اوین

چه شاخص‌هایی کارکرد بیشتری داشته‌اند؟

شناخت محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه که در شمال شرق شهر تهران واقع شده است، از شمال به بزرگراه شهید بابائی، از جنوب به محور رسالت، از غرب به خیابانهای شریعتی و پاسداران، و از شرق به بلوار شهید خلعتری (جاده تلو) ادامه سه راه آزمایش تا بزرگراه شهید بابائی تا حریم منطقه و ارتفاعات سرخه حصار محدود می‌شود (سبزعلیان، مرضیه، و بقیری، مرضیه: ۱۳۸۹: ۱۹)

با توجه به اطلاعات جدول در منطقه ۴، ناحیه ۳ بیشترین جمعیت و ناحیه ۲ کمترین جمعیت را به خود اختصاص داده است. جدول ۱ مقایسه جمعیت و مساحت نواحی مورد مطالعه

ردیف	نام نواحی	مربوطه	۱۳۹۰	مساحت (متر مربع)
۱	شمس آباد مجیدیه	۲	۵۹۲۱۸	۲۴۳۰۰۶۵
۲	کوهک (کالاد)	۲	۱۷۴۱۸	۹۶۴۸۱۳
۳	تهران پارس شرقی	۶	۶۳۳۸۱	۱۸۵۹۴۵۸
۴	جوادیه تهران پارس	۶	۵۰۲۰۲	۱۷۵۸۹۳۰
۵	مجید آباد	۹	۲۹۲۵۲	۳۳۴۰۶۰۳
۶	کوهسار	۹	۳۰۴۵۲	۴۴۲۸۸۹۶

ماخذ: معاونت برنامه ریزی توسعه شهری تهران ۱۳۹۰

از نظر کاربریها و مقایسه وضع موجود محلات با سرانه استاندارد باید افزود که از نظر کاربری مسکونی، دو محله جوادیه و تهران پارس شرقی به دلیل یک طبقه بودن اکثر خانه‌ها و وضعیت اقتصادی پایین مردم در ساخت و سازهای بلند مرتبه دارای بیشترین سرانه مسکونی و محله کوهسار به دلیل

وجود شهرک موجود در آن و بافت فشرده دارای کمترین سرانه مسکونی است.

از نظر کاربری تجاری، محله کوهسار کمترین سرانه تجاری و محله کوهک، بیشترین سرانه تجاری را دارند. اما در تمام محلات، نمونه کمبود سرانه تجاری در مقایسه با سرانه مطلوب برای مقیاس محله قابل مشاهده است. از نظر سرانه خدماتی کمترین سرانه مربوط به محله کوهسار و بیشترین سرانه مربوط به محله کوهک میباشد. مقایسه محلات نمونه با سرانه مطلوب نشان از ضعف عمیق کاربری‌های خدماتی در محلات مذکور است.

از نظر کاربری فضای سبز به لحاظ قرارگیری پارک پلیس و جنگل لویزان در محدوده محله مجید آباد تقریباً سه برابر سرانه مطلوب سرانه فضای سبز دارد و محله‌های شمس آباد و مجیدیه کمترین سرانه را دارند. (معاونت معماری و شهرسازی شهرداری تهران ۸۵-۸۳: ۱۳۹۰)

از نظر کاربری صنعتی، محلات کوهک، تهران پارس شرقی و مجید آباد دارای کمترین سرانه صنعتی و محله شمس آباد و مجیدیه دارای بیشترین سرانه صنعتی هستند.

از نظر کاربری نظامی، کوهک بیشترین سرانه را دارد و بقیه محلات در حد صفر میباشند.

از نظر کاربری تاسیسات شهری محله کوهسار بیشترین سرانه را دارد و تهران پارس شرقی تقریباً فاقد تاسیسات شهری میباشد. (معاونت برنامه ریزی توسعه شهری تهران ۴۳-۴۰، ۱۳۹۰)

تحلیل داده‌ها

است. شاخص‌هایی چون مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری استفاده شده است. که در جدول اثر بخشی شماره ۱ با استفاده از آزمون T تک نمونه ای به ارزیابی آن پرداخته شده است.

به منظور بررسی فرضیه نخست که در پی تأیید رابطه معنادار بین اثر بخشی مدیریت ناحیه محوری با کارآمدی حکمروایی مطلوب شهری

جدول ۲: ارزیابی شاخص‌های شش گانه حکمروایی مطلوب شهری با استفاده از آزمون T تک نمونه

ردیف	شاخص	حد متوسط گویه‌ها	میانگین وضع موجود	اختلاف میانگین	سطح معناداری
۱	مشارکت	۴۳	۴۰/۳	۳/۱	۰/۰۰۰
۲	پاسخگویی	۵۲	۵۰/۲	۸/۶	۰/۰۰۰
۳	مسئولیت پذیری	۴۰	۳۸/۲	۴/۵	۰/۰۰۰
۴	واگذاری مسئولیت به مدیریت محلی	۴۲	۳۶/۴۳	۴/۱۷	۰/۰۰۰
۵	اثر بخشی	۴۰	۳۵/۲	۵/۶	۰/۰۰۰
مجموع	شاخص‌های شش گانه حکمروایی مطلوب شهری	۱۷۵	۱۶۳/۹	۲۱/۸	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

پاسخگویی بین حد متوسط گویه‌ها به میزان ۸/۶ مقدار اختلاف وجود دارد.

جدول شماره ۳ نیز محاسبه شاخص f (تحلیل واریانس) و آزمون تعقیبی شفه میزان اثر بخشی

با توجه به داده‌های جدول یک میتوان استنباط کرد که مدیریت محلات مورد نظر از نظر شاخصهای ۴ گانه حکمروایی مطلوب شهری در وضعیت نسبتاً خوبی قرار دارد. بطوریکه در ارتباط با شاخص

عملکرد محله محوری را در ابعاد مختلف نشان می‌دهد. با توجه به مقایسه نظرات شهرداری‌های نواحی نمونه، دبیران شورایی و مردم محلات نمونه، نتایج زیر حاصل گردید.

جدول ۳ اثر بخشی مدیریت ناحیه محوری با استفاده از آزمون تعقیبی شفه

مردم محلات نمونه	دبیران شورایی محلات نمونه	شهرداریهای نواحی نمونه	گروه‌های پرسش شونده موضوعات
بعد مدیریتی (۲) بعد کالبدی (۶) بعد اجتماعی و فرهنگی (۹)	بعد اجتماعی و فرهنگی	بعد اجتماعی و فرهنگی	مشکلات محلات و نواحی
-----	برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی (۹ و ۲): برنامه‌های کالبدی (۶)	برنامه‌های کالبدی (۹ و ۶): برنامه‌های مدیریتی (۲)	برنامه‌های تهیه شده در رابطه با مشکلات
زیاد	زیاد	زیاد	میزان مشارکت
عدم آگاهی از برنامه‌ها و طرحها	فکری و اجرایی	فکری و اجرایی	زمینه مشارکت
-----	افزایش تاثیر شوراییان در برنامه‌ها، تنظیم رابطه مناسب شوراییان با شهرداریها	روش برای ارائه بهتر خدمات: صرفه جویی در هزینه‌های شهرداری: شناخت و رفع مشکلات محلات	طرح ناحیه محوری

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

منابع و نیروی محلات در سطح ناحیه همچنین بهبود مشارکت مردم در برنامه ریزی و مدیریت دارای اثر بخشی بر کارآمدی حکمروایی شهری بوده است. به منظور بررسی تفاوت معناداری میان شاخص‌های چهارگانه حکمروایی مطلوب شهری از جدول ANOVA بهره گرفته شده است که مقدار آمار f برابر ۴۲/۳۲ با سطح معناداری ۰/۰۰۰ (آلفا کوچکتر از ۰/۰۵) میباشد، تفاوت معناداری میان شاخص‌ها وجود دارد.

مقایسه نظرات گروه‌های پرسش شونده نشان دهنده دیدگاه‌های متفاوت نهادهای مختلف برنامه ریزی، اجرایی و مردم، در مورد اولویت مشکلات محلات و برنامه ریزی است. نهاد هماهنگ کننده جهت همسو کردن نظرات متفاوت در مدیریت شهری، ناحیه محوری است. مشارکت مردم در برنامه‌های مدیریت شهری، مدیریتی محله محوری را موجب شده است. با توجه به کمبودهای سیستم مدیریت شهری، طرح ناحیه محوری با هدف تجمیع

جدول ۴ واریانس مقایسه شاخص‌ها بر اساس جدول ANOVA

منبع واریانس	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار f	سطح معناداری
میانگین گروهی	۴۰/۴۲	۸	۴/۰۵	۴۲/۳۳	۰/۰۰۰
درون گروهی	۴۷/۲	۳۱۹	۰/۱۴۲	-	-
جمع کل	۸۹/۳	۳۱۹	-	-	-

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

این ضریب نشان دهنده این است که متغیرهای مستقل مختلف تا چه اندازه توانسته اند تغییرات واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند. یعنی حدود ۶۱٪ از واریانس متغیر مدیریت محله محور از طریق متغیرهای حکمروایی شهری تبیین و توجیه می‌شود. نتایج تحلیل واریانس یک طرفه، معناداری ضریب تعیین را نشان می‌دهد بر این اساس مقدار f برابر است با نسبت متوسط واریانس رگرسیون به متوسط واریانس باقیمانده، که برابر با ۸۲/۹۱ و دارای سطح معناداری $S=0/000$ است.

جدول ۶ نتایج تحلیل گام به گام چند متغیره

روش ورود متغیر	گام به گام (Stepwise)
ضریب همبستگی چند گانه (R)	۰/۶۴۱
ضریب تعیین (R^2)	۰/۳۰۸
ضریب تعیین تعدیل یافته (R. adj)	۰/۲۵۳
خطای معیار (S.E)	۱۳/۲
تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA)	۶۲/۳
سطح معناداری (Sig)	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

در ادامه به منظور بررسی فرضیه دوم از آزمونهای سطح ترتیبی برای اثبات رابطه مستقیم بین دو متغیر الگوی مشارکتی شورایاری و ابعاد مشارکت شهروندان در محلات مورد استفاده خواهد شد.

با استناد به این آزمون‌ها میتوان گفت که شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت به عنوان فاکتورهایی است که بیشترین عملکرد را در ایجاد الگوی مدیریت محله محوری در منطقه مورد مطالعه تبیین می‌کند.

برای مطالعه تاثیر همزمان متغیر وابسته عملکرد مدیریت محله محوری بر روی شاخصه‌های حکمروایی شهری به عنوان متغیرهای مستقل، از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده می‌شود.

نتایج حاصل نشان می‌دهد که ضریب همبستگی چند گانه که بیانگر رابطه بین متغیرهای مستقل با وابسته است، در یک ترکیب خطی با متغیرهای وارد شده در معادله برابر با ۰/۶۴۱ است. همچنین مجذور ضریب همبستگی چند گانه یا همان ضریب تعیین برابر با ۰/۳۰۸ و ضریب تعیین تعدیل یافته برابر با ۰/۲۵۳ است.

جدول ۵ میزان رابطه عملکرد مدیریت محله محوری با شاخصه‌های حکمروایی مطلوب شهری در محلات

مورد مطالعه

شاخصه‌های حکمروایی شهری	رابطه همبستگی	
۰/۶۱۲	مقدار پیرسون	عملکرد مدیریت محله محوری
۰/۰۰۰	سطح معنی داری	
۳۵۰	تعداد	

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

جدول ۷ آزمون‌های آماری رابطه بین الگوی مشارکتی شورایاری و ابعاد مشارکت شهروندان

SIG	DF	χ^2	روابط جنبی حاصل از داده‌های پژوهشی در جامعه شورایاران
۰/۰۰	۱۷	۳۰/۸	بین سمت افراد در شورایاری و میزان مشارکتشان در مدیریت شهری
۰/۰۰	۸	۱۷/۸	بین سمت افراد در شورایاری و علاقه به شرکت در دوره بعد
۰/۰۰	۱۰	۱۵/۲	بین محل سکونت شورایاران و علاقه به عضویت در دوره بعد
۰/۰۰	۱۷	۳۲/۸	بین سوابق مشارکتی و مشارکت با مدیریت شهری
۰/۰۰	۲۰	۳۰/۲	بین سوابق مشارکتی و سطح تحصیلات
۰/۰۰	۲۱	۳۵/۲	بین سمت افراد در شورایاری و سن آنها
۰/۰۰	۱۵	۲۰/۸	بین سابقه سکونت در محله و مشارکت

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

مولفه‌های عمرانی، برنامه‌های ایمنی، رفاه اجتماعی و نظارتی با مدیریت محله در سطح آلفای کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است ولی بین مولفه‌های زیست محیطی با مدیریت محله در سطح آلفای کمتر از ۰/۰۵ رابطه معنا داری وجود دارد. همچنین نتایج آزمون آماری رگرسیون نشان داد که متغیر مدیریت محله بر مشارکت شهروندان موثر است: یعنی با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر مدیریت محله، مشارکت شهروندان به مقدار ۰/۴۶۱ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد.

نتایج نشان داد: که متغیر مدیریت محله بر بعد عمرانی مشارکت شهروندان موثر است: یعنی با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر مدیریت محله، مشارکت شهروندان به مقدار ۰/۴۲ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد، متغیر مدیریت محله بر بعد زیست محیطی مشارکت شهروندان موثر است.

از داده‌های جدول فوق میتوان استنباط کرد که الگوی شورایاری بر مشارکت شهروندان محلات مورد نظر موثر بوده است و شورایاری‌ها بر هنجارهای ذهنی شهروندان در حوزه مدیریت شهری تاثیر گذار بوده اند و با نهادینه شدن شورایاریها زمینه برای انواع مشارکت شهروندان در ابعاد مختلف فراهم می‌شود.

نتیج آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون نشان دهنده رابطه دو متغیر الگوی مشارکتی شورایاری و ابعاد مشارکت اجتماعی شهروندان است. همانطور که در جدول ارائه شده است، نتیجه نشان می‌دهد که بین مشارکت شهروندان با مدیریت محله رابطه وجود دارد و این رابطه در سطح آلفای کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است و با توجه به جدول شماره ۸ نتایج نشان می‌دهد که بین همه مولفه‌های مشارکت شهروندان با الگوی مشارکتی شورایاری رابطه وجود دارد: و این رابطه بین

جدول ۸ نتایج مربوط به ضرایب تاثیر رگرسیونی متغیر مستقل الگوی مشارکت شورایاری بر متغیرهای وابسته ابعاد

مشارکت شهروندان

ابعاد مشارکت	R	R ²	R ² تعدیل شده	Sig	B	Std. error	Beta	t	Sig	مدل
بعد عمرانی	۰/۳۸	۰/۵۶	۰/۴۱	۰/۰۰۰	۴/۸	۰/۱۲۸	۰/۵۳	۲۱/۰۸	۰/۰۰۰	۱
زیست محیطی	۰/۳۵	۰/۵۲	۰/۴۲	۰/۰۰۰	۴/۲	۰/۱۲۰	۰/۴۰	۳۱/۰۸	۰/۰۰۰	۱
برنامه‌های ایمنی	۰/۵۲	۰/۷۲	۰/۴۵۲	۰/۰۰۰	۳/۴	۰/۲۱۰	۰/۴۲	۳۲/۲۸	۰/۰۰۰	۱
رفاه اجتماعی	۰/۳۲۱	۰/۶۵	۰/۳۲	۰/۰۰۰	۴/۵	۰/۴۱۷	۰/۴۳	۲۵/۸	۰/۰۰۰	۱
بعد نظارتی	۰/۳۶۱	۰/۴۲	۰/۲۸	۰/۰۰۰	-	۰/۲۰۱	۰/۴۷	۲۴/۸	۰/۰۰۰	۱

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

جدول ۹ خلاصه مدل رگرسیونی

R	R ²	R ² تعدیل شده	خطای استاندارد پیش بینی	F	معنی داری
۰/۴۹	۰/۱۸	۰/۱۸۲	۱/۲۵۳	۱۴/۲۵۳	۰/۰۰۰

عملکرد مدیریت محله محوری در گروهها و سازمانها، آگاهی و اطلاعات در حوزه مدیریت

از میان متغیرهایی که دارای رابطه دو متغیره معنادار با سابقه مشارکت بودند فقط متغیرهای رضایت از

Y نشان دهیم، معادله استاندارد شده تحلیل رگرسیون به صورت زیر خواهد بود:

$$Y=0.188(X_2) + 0.169(X_1) + 0.165(X_3) + 0.146(X_4) + 0.125(X_5) + 0.086(X_6)$$

همه متغیرهای وارد شده در معادله، تاثیر مثبت در پیش بینی تجربه مشارکتی دارند به این معنا که با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در مقدار هر یک از این متغیرها، به اندازه مقدار بتا (Beta) بر میزان سابقه مشارکت افزوده می‌شود.

شهری، انتظار پاداش از مشارکت، سابقه سکونت در محله و علاقه و تمایل به محله در مدل رگرسیونی رابطه معنادار خود را حفظ کردند. جدول شماره ۹ متغیرهای وارد شده در مدل و ضرایب رگرسیون غیر استاندارد و استاندارد شده را نشان می‌دهد. مشاهده میشود که با کنترل اثر دیگر متغیرهای مستقل رضایت از عملکرد شهرداری بیشترین و علاقه و تمایل کمترین اثر را بر سابقه مشارکت دارند. اگر هر یک از متغیرهای مستقل را به ترتیبی که در جدول ارد شده، با حرف X_i و متغیر سابقه مشارکت را با حرف

جدول ۱۰ ضرایب رگرسیون متغیرهای وارد شده در مدل تحلیل رگرسیونی

معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده Beta	ضرایب غیر استاندارد B	متغیرها
۰/۰۰۰	-۰/۳۲۳	-	-۰/۱۰۶	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۵/۲۵۳	۰/۱۸۳	۰/۱۵۲	رضایت از عملکرد مدیریت ناحیه محور
۰/۰۰۰	۴/۵۰۲	۰/۱۶۲	۰/۷۲	عضویت در شورا یاری
۰/۰۰۰	۴/۶۷۸	۰/۱۵۲	۰/۱۱۵	آگاهی و دانش
۰/۰۰۰	۴/۱۸۳	۰/۱۴۸	۰/۱۲۸	انتظار پاداش از مشارکت
۰/۰۰۰	۴/۹۶۸	۰/۱۲۳	۰/۰۱۹	سابقه سکونت در محله
۰/۰۰۰	۳/۰۷۸	۰/۰۸۳	۰/۱۲۹	علاقه و تمایل به محله

منبع: یافته‌های حاصل از پرسشنامه ۱۳۹۲

محله‌هاست مشارکت مردمی در معنای واقعی آن هدف قرار گرفته و شعار برنامه ریزی به وسیله مردم نه برای مردم آرمان این نگرش در برنامه ریزی شهری است. به گونه ای که مفهوم برنامه ریزی و مدیریت دولت نقش هدایت، حمایت، مشورت و تشویق نهادهای محلی را به عهده دارد و هیچگونه تصمیم و سیاستی را از بالا دیکته نمی‌کند.

نتیجه گیری و پیشنهاد

شهرداری تهران با اتخاذ رویکردی اجتماعی و بسترسازی در این راستا به مثابه نهادهای خدماتی اجتماعی عمل می‌نماید. جلب و مشارکت شهروندان

بنابراین نهادها و تشکل‌های مردمی قادرند به منزله پل ارتباطی بین سازمان‌های دولتی و ساکنین شهرها و ارائه کننده خدمات شهری باشند: شکل گیری مدیریت ناحیه محوری میتواند در صورت فراهم شدن بستر مناسب برای این نهاد مردمی، به بهترین نحو به منزله پل ارتباطی بین شهروندان، ارگان‌های شهری و سازمان‌های دولتی و فراهم کننده خدمات شهری باشد. چرا که مدیریت محله و محله محوری می‌تواند از یک طرف دیگر به منزله اجرایی ترین ابزار برای مشارکت شهروندان در اداره امور مربوط به خود باشد. در برنامه ریزی ناحیه محوری که بر اساس

توجه به مقدار ضریب پیرسون «متوسط» ارزیابی می‌شود. میزان کارایی و اثر بخشی عملکرد مدیریت محله محور، در بین پاسخ‌گویان ساکن در محلات ۶ گانه منطقه ۴ شهرداری تهران نیز «بالا» ارزیابی شده است. بنابراین در راستای اثر بخشی و کارایی در عملکرد مدیریت محله محور با تاکید بر حکمروایی مطلوب شهری در محلات ۶ گانه پیشنهادها به شرح زیر ارائه می‌شود:

تعیین وضعیت مدیریت محله ای در قوانین مدیریت شهری در کشور

تعامل هر چه بیشتر نهادها و سازمان‌های دولتی و عمومی با نهاد مدیریت محله

رفع موانع، مشکلات و محدودیت‌های اداری، مالی و اجرایی موجود بر سر راه مدیریت محله

تعیین جایگاه حقوقی مدیریت محله و نحوه تعاملات اداری مدیران با شهرداری و سایر ارگان‌ها

طراحی برنامه بلند مدت، چند سویه، با نگاه بر رویکرد کارآمد جهانی در خصوص توسعه محله ای با

محوریت یکپارچه شهری

برنامه ریزی مالی برای اجرای مطلوب برنامه‌های محلی در قالب ساختارهای پایدار با هدف بقای

اقتصادی

برنامه ریزی اجتماعی جهت توسعه و تقویت نهادهای غیر دولتی و استفاده از توانها و پتانسیل‌های

ساکنین محلی

فرهنگ سازی و اطلاع رسانی برنامه ریزی شده و مدون پیرامون ابعاد مختلف توسعه و مدیریت محله

ارتقای آگاهی عمومی پیرامون مدیریت محله ای با محوریت ساکنین محلی

عاملی مهم و ساز و کار اساسی در عملیاتی نمودن رویکرد ناحیه محوری است. نتایج مطالعه نشان داد که با توجه به اقدامات شهرداری در راستای جلب و ارتقای مشارکت شهروندان، سابقه مشارکت شهروندان منطقه چهار تهران در سطح خوبی قرار دارد. با توجه به عوامل اثر گذار ناحیه محوری در کارآمدی حکمروایی شهری میتوان اذعان داشت که مدیریت محله محور به عنوان پل اتصال بین اجتماع منسجم محلی و حکومت مرکزی است. بر این اساس عملکرد مثبت مدیریت محله محور تحت تاثیر چگونگی شکل گیری و ساز و کار نهادهای مدیریت در سطح محلی بوده و عاملی موثر در فرایند استفاده از ظرفیت‌های محلی و افزایش کارآمدی حکمروایی مطلوب شهری و نتایج مطالعات میدانی است. در این پژوهش در راستای ارزیابی عملکرد مدیریت محله محور با تاکید بر حکمروایی مطلوب شهری نشان میدهد که شاخص‌های کارایی و پاسخ‌گویی به عنوان شاخص‌هایی که از کارکرد بیشتری در شکل‌گیری الگوی مطلوب مدیریت محله عملکرد داشته اند. جدول حاصل از آزمون‌های آماری نشان داد همه شاخص‌ها به جز دو شاخص اثر بخشی و پاسخ‌گویی با یکدیگر تفاوت معنا داری دارند. نتیجه به دست آمده نشان داد با توجه به اینکه دو شاخص اثر بخشی و پاسخ‌گویی دارای بالاترین میانگین نیز بودند، در یک زیر مجموعه قرار گرفتند.

نتایج حاصل از مطالعات و بررسی میدانی پژوهش نشان میدهد که بین حکمروایی مطلوب شهری و مدیریت محله محور رابطه ای از نوع «همبستگی مثبت» و معناداری وجود دارد، به عبارتی فرضیه پژوهش تائید می‌شود: ضمن آنکه شدت این رابطه با

ارتقای آگاهی مدیریتی و تخصصی با محوریت قرار دادن مدیران و برنامه ریزان شهری.

منابع

- اوکلی، پیترو و مارسون (۱۳۹۲). رهیافت‌های مشارکت. ترجمه منصور محمود نژاد، تهران: نشر مرکز تحقیقات مسائل روستایی جهاد.
- ایمانی جاجرمی، حسین: فیروز آبادی، سید احمد (۱۳۸۶)، بررسی مدل‌های سنجش عملکرد مدیریت محلی، با تاکید بر سازمان مدیریت شهری و روستایی در ایران، نامه علوم اجتماعی، شماره ۳۲، صص ۹۱-۱۱.
- برک پور، ناصر (۱۳۸۳)، طراحی و اجرای نظام ارزیابی عملکرد در سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های ایران، ویژه نامه مدیریت استراتژیک شهری ۲، ضمیمه ماهنامه شهرداری‌ها، شماره ۲۲، صفحه ۶۸.
- پور عاشور مهدی (۱۳۹۰): بررسی تاثیر نظام مدیریت محله ای در شهرداری منطقه ۷ تهران با مشارکت شهروندی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج.
- پور عاشور مهدی (۱۳۹۲): بررسی تاثیر نظام مدیریت محله ای در شهرداری منطقه ۷ تهران با مشارکت شهروندی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج.
- پور محمدی، محمد رضا: حسین زاده دلیر، کریم: پیری، عیسی (۱۳۹۰): حکمروایی مطلوب شهری بر بنیان سرمایه اجتماعی: آزمون نظم نهادی- فضایی ارتباطی و فاعلیت مندی غیر
- اقتصادی، مطالعه موردی: کلانشهر تبریز، مطالعه جغرافیایی مناطق خشک، سال اول، ماه اول.
- حافظ نیا، محمد رضا: (۱۳۸۴): مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. چاپ یازدهم. تهران: سمت.
- خوریان، فرشاد: (۱۳۹۲) ارزیابی عملکرد مدیریت محله با تاکید بر سرمایه اجتماعی محلات ۷ گانه (تهران)، نشریه هنرهای زیبا- دوره ۱۸، شماره ۴
- ذاکری، هادی: (۱۳۹۱) مجموعه آیین نامه‌ها و دستور العمل‌های ساماندهی مشارکت‌های اجتماعی در محلات شهر تهران، معاونت امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، انتشارات مدبران.
- رجب صلاحی، حسین: (۱۳۹۲) ساختار حکومت محلی، مدیریت شهری و شهرداری، برنامه ریزی و مدیریت شهری، مسائل نظری و چالشهای تجربی: تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها.
- سبز علیان، مرضیه: و بقیری، مرضیه (۱۳۸۹): بانک اطلاعات شهرداری منطقه چهار تهران، انتشارات پرستا.
- سرور، رحیم: (۱۳۹۱) تحلیل مولفه‌های اثرگذار بر مشارکت شهروندان مورد شهر ارومیه فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال چهارم، شماره یازدهم.
- شاعلی، جعفر: (۱۳۹۲) بررسی نقش اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران، فصلنامه مطالعات شهری، سال پنجم، شماره ۱۳.
- عبداللهی، محمد: (۱۳۹۰) شهرداری به منزله نهاد اجتماعی: راهبردهای تبدیل شهرداری از سازمان

- خدماتی به نهاد اجتماعی، تهران: موسسه همشهری
- کازمیان، غلامرضا و نوید سعیدی رضوانی: (۱۳۸۳) امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری‌ها. جلد چهارم. تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌ها.
- کازمیان، غلامرضا: (۱۳۹۰) بررسی تاثیر الگوی شورایی محلات در مشارکت شهروندان با مدیریت شهری، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری شماره دوم، سال دوم.
- محرر، علی: شفیعی، حسن: (۱۳۸۷) مدیریت محلی و توسعه.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰): WWW.amar.org.ir سالنامه آماری.
- مشکینی، ابوالفضل: (۱۳۹۲) ارزیابی الگوی مدیریت محلات، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ششم.
- معاونت برنامه ریزی توسعه شهری تهران (۱۳۹۰) طرح توسعه شهری منطقه ۴ شهر تهران.
- معاونت تحقیقات و برنامه ریزی توسعه شهری شهرداری تهران. (۱۳۸۹). روایت خدمت: گزارش عملکرد چهار ساله شهرداری تهران ۸۸-۸۴ تهران: موسسه نشر شهر.
- معاونت معماری و شهرسازی شهرداری تهران (۱۳۹۰) طرح توسعه شهری منطقه ۴ شهر تهران.
- معصومی، سلیمان: (۱۳۹۰): مدیریت توسعه مشارکت‌های محله ای در راستای پایداری کلان شهر با تاکید بر حکمروایی خوب، دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
- مقیمی، سید محمد: (۱۳۹۰): اداره امور حکومتی محلی، چاپ پنجم.
- نوبری، نازک: رحیمی، محمد (۱۳۹۱): حکمرانی خوب شهری، یک ضرورت تردید ناپذیر. دانش شهر، شماره ۱۱.
- هاشمی، سید مناف، رفیعیان مجتبی، حسین پور سید علی (۱۳۹۰): سیاست‌های مدیریت شهری در کشورهای مختلف: رویکرد راهبردی-فرا تحلیلی-یکپارچگی شهری، انتشارات طحان، تهران.
27. Axelrod, M. (2013). Urban Structure and Participation American Sociological Review, Vol.21, Issue 1, PP: 13-18.
28. Colin, R. (2011) the Institutionalization of Participation in Development, in Participation in Development. Paris: Enesco.
29. Coleman, j. (2009). Social in the creation of human capital. American journal of Sociology, 94:95-120.
30. Department for Communities and Local Government (2011): Factsheet 6: Neighborhood Management.
31. J, w. Creswell. (2009). Research Design: Qualitative, Quantitative & mixed method approaches (third edition). Sage publication London: New Delhi.
32. J, w. Creswell. (2012). Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative.
33. Kadago, Joseph, and Sandoz Simone, Ham Haber Johannes (2014): Good urban governance, Actor's relations and paradigms: Lessons from Nairobi, Kenya, and Recife, Brazil, 46th ISOCARP Congress.
34. Lerner, D. (2008) the Passing of Traditional Society Modernizing the Middle East. New York: Free Press.
35. Molina's, j. (2010). . . The Impact of Inequality, Gender, External Assistance and Social Capital on Local - Level Cooperation. World Development, Vol. 26, No. 3, Elsevier Science Ltd.
36. Neighborhood Renewal Unit (2006): Neighborhood Management- at the Turning point? Office of the Deputy prime Minister.

37. Report of the Local Services and Community Safety Overview and Scrutiny Committee (2011): Neighborhood Management, Birmingham City Council.
38. Shepherd A. (2013) Sustainable urban Development. London: Macmillan.
39. UN-HABITAT (2012): the Global Campaign on Urban Governance, concept paper, 2 ND Edition, Nairobi.
40. Yap Kio sheng (2014), Good Urban Governance in Southeast Asia, Environment and Urbanization Asia.

